

naslovna strana: Obronci Komova, foto Lazar Pejović

DIJASPORA

sadržaj

**50. PODGORICA
GODINA I
JANUAR
MART
2004**

IZMEĐU DVA BROJA

Cetinjski parlamentarni forum

Milivoje Obradović.....01

DRUŠTVO

U začaranom krugu

Ilija Despotović.....02

Crna Gora potvrđuje sopstveni identitet.....04

PRIVREDA

Tri brze pruge kopča sa evropskim koridorima
iz razgovora sa Jusufom Kalamperovićem.....07

Nove strategije protiv nezaposlenosti

Ilija Despotović.....09

EKOLOGIJA

Dosljednija zaštita životne sredine.....10

Godina crnogorske kuhinje.....12

KULTURA

Predstoji reforma univerziteta

intervju sa Ljubišom Stankovićem.....13

Aktuelnosti u kulturi

Tanja Pavićević.....15

Prazik mimoze 2004

Željko Vukmirović.....18

PRIČE IZ DIJASPORE

Klub «Montenegro» u Nirnbergu
u novom prostoru.....22

Sa sajma turizma u Nirnbergu.....23

Posjeta crnogorskih parlamentaraca
našoj dijaspori Kanade i SAD.....23

Zemlja bivših.....24

O crnogoskom kulturnom naslijeđu
u parlamentu Novog Južnog Velsa.....26

Izložbe crnogorskih slikara u Hrvatskoj.....26

Očevo ognjište.....27

Argentina po mjeri domovine.....28

SPORT

U stalnom usponu

Dragan Perović.....29

Dijaspora Crne Gore

Izdavač

Centar za iseljenike
Republike Crne Gore

Direktor

Prof.dr Milan M. Vukčević

Glavni urednik

Milivoje Obradović

Sekretar redakcije

Elvira Bekteši

Adresa

Bulevar revolucije br.2
81000 Podgorica
Tel. +381(81) 243 108
Tel/fax. 243 118
www.diaspora.cg.yu
e-mail:diaspora@cg.yu

Časopis izlazi kvartalno

štampa

Grafiche Dessi (TO) Italija

grafičko oblikovanje

Ana Matić

kompiuterska priprema

MASgroup

Godišnja pretplata za inostranstvo

SAD.....40 USD
Kanada.....55 CAD
Australija.....55 AUD
Južna Amerika...40 USD
Južna Afrika.....40 USD
Novi Zeland.....40 USD
Evropa.....30 EUR

Cijena u CG

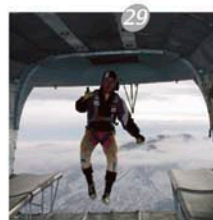
po primjerku 2 EUR

Uplate u Crnoj Gori na

ž.r.: 55100-763-0-15790

Za uplate

iz inostranstva
uputstva i informacije:
diaspora@cg.yu

CENTAR ZA ISELJENIKE
REPUBLIKE CRNE GORE

Cetinjski parlamentarni forum

Skup predsjednika i predstavnika parlamenata Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Grčke, Makedonije, Crne Gore i Državne zajednice SCG, uz učešće delegacije parlamentarne skupštine OEBS-a i diplomatskog kora u SCG, održan 9. februara 2004. godine na Cetinju pod nazivom "Cetinjski parlamentarni forum" - ima višedimenzionalni značaj. Potvrđena je spremnost i odlučnost zemalja regiona za saradnju u svim domenima. Afirmisana je aktivnost Crne Gore i njen doprinos stabilizaciji regiona. Organizacija ovog skupa povjerena je crnogorskom parlamentu i parlamentu SCG. Time je dato priznanje Crnoj Gori na dosljednom ostvarivanju zaključaka Solunskog samita lidera EU i zemalja Zapadnog Balkana od 21. jula prošle godine u Porto Karasu, posvećenom rješavanju problema zemalja regiona.

Izražavajući spremnost da prevaziđu doskorašnje nesporazume i ubrzaju proces pomirenja afirmacijom demokratskih institucija na putu u blagostanje, učesnici Cetinjskog foruma usvojili su zajedničku Izjavu kojom se predviđa inteziviranje regionalne saradnje na polju ekonomskog i privrednog razvoja. Jedinstveni su u stavu o suzbijanju organizovanog kriminala i korupcije u regionu. Akcenat je takođe dat vjerskoj i međunacionalnoj toleranciji i izgradnji demokratskih vrijednosti. "Put reformi može, posebno u socijalnoj sferi, da bude bolan, a parlamenti moraju biti brana populizmu koji obesmišljava reformske procese i opšte prihvaćene principe razvijenih demokratija", kaže se, pored ostalog, u zajedničkoj Izjavi.

Učesnici foruma su izrazili spremnost da će, u skladu sa nadležnostima, podržati razvoj i realizaciju zajedničkih projekata u oblasti saobraćaja, energetike i telekomunikacione infrastrukture. Podržali su ideju

liberalizacije viznog režima među zemljama regiona i slobodno kretanje roba i usluga u skladu sa evropskim integracijama. Jedinstveni su u mišljenju o neophodnosti tješnje regionalne saradnje (u skladu sa standardima EU) zemalja Balkana i Jugoistočne Evrope koja će bitno doprinijeti miru i razvoju regiona i ubrzati proces njihove integracije u EU.

Dogovoreno je da se ponovo sastanu na Cetinju kako bi ocijenili postignuti napredak u primjeni sporazuma i dogovorili nove mogućnosti za unapređenje međusobne saradnje.

Organizator "Cetinjskog foruma" opravdao je očekivanja. Podstaknut ukupnim rezultatima i atmosferom koja je vladala na ovom skupu, Predsjednik crnogorskog parlamenta Ranko Krivokapić je na kraju rekao da je "Cetinjski parlamentarni forum opravdao organizovanje. Imao je posebnu važnost za Crnu Goru. Imali smo priliku da Crnu Goru afirmišemo kao mjesto susretanja i dogovaranja, kao malu državu koja može biti dobar dom i domaćin za balkanske integracije".

Cetinje, drevno sjedište vladara i gospodara crnogorskih, prijestonica nekadašnje kraljevine i današnje Crne Gore, bastion slobode i otpora svim nepravdama, dostojno je dočekalo i inspirativno djelovalo na učesnike najvećeg međunarodnog skupa u posljednjih deset godina na tlu ove države. Vladin dom na Cetinju, toga dana ukrašen zastavama država učesnica i EU, blistao je nekadašnjim sjajem. Nije zaostajao za sličnim zdanjima svjetskih metropola.

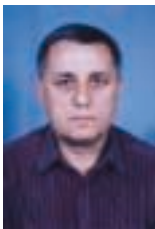
M Obradović

— Vladin Dom, Cetinje

piše: Ilija Despotović

U ZAČARANOM KRUGU

*Ekonomski oporavak
u znaku političkih neizvjesnosti*

Crnju Goru su pod kraj zime pogodile vodene bujice usljed obilnih kiša koje su uslovile klizanje tla u selu Mojdež, opština Herceg Novi, gdje je stradalo nekoliko kuća. Opasnost još nije prošla, a ako bi i proljeće bilo kišovito, a nešto radikalnije se ne preduzme da se zaustavi kretanje zemljišta, moglo bi stradati čitavo selo. Nebo je dugo tmurno nad čitavom Crnom Gorom, iako je proljeće kalendarski počelo. Snjegovi se uveliko drže na planinama, još je hladno i u južnom dijelu Republike.

Malo je vedrine, a nema ni pune stabilnosti ni na crnogorskoj političkoj sceni. Godina dana od usvajanja Ustavne povelje državne zajednice sa Srbijom (4. februar) i dvije godine od potpisivanja Beogradskog sporazuma o regulisanju državno-pravnih odnosa između Crne Gore i Srbije (14.mart) nije su gotovo nikoga uvjerile u koristi takve unije. Samo što vlast ocjenjuje da je to zato što unija nije ni moguća, ni potrebna, a najveći dio opozicije smatra da pod vidom državne zajednice, zapravo, treba napraviti i ojačati "zajedničku državu" Srbije i Crne Gore i da onda problema neće biti. Sa pomiješanim osjećanjima i različitim uvjerenjima, niko u Crnoj Gori, ni godišnjicu Povelje, ni dvogodišnjicu Sporazuma, nije ničim ni obilježio. Osim što su predstavnici vlasti i opozicije i u ovim prilikama razmijenili polemičke izjave.

Opozicija se još nije vratila i nema namjeru da se vrati u parlament, zbog čega ne samo što trpi zakonodavna aktivnost Skupštine nego se i dalje održava "ledeni brijeg" unutrašnjih političkih podjela, zbog čega se rasipa ukupna društvena energija, neophodna u vremenu napora da se izađe iz višegodišnje ekonomsko-socijalne krize i krene putem opšteg oporavka od siromaštva i prema boljem životu.

Republička vlast je, svakako, "u pogonu". Donosi zakone, nastavlja sa privatizacijom u ekonomiji i drugim oblastima, radi na implementaciji evropskih standarda, na putu ka Evropskoj uniji. Aktivna je i na međunarodnom planu afirmacije Crne Gore. Sve to, objektivno nema pečat punog legitimiteta, bez učešća opozicije, koja sada i nema pravog razloga za bojkot parlamenta, ali istrajava na tome, ne bi li stvorila situaciju za nove, vanredne, parlamentarne izbore.

Ka ustavnim promjenama

Vladajuće partije, primorane rokovima koji su već istekli, prinuđene su da počnu aktivnost na promjenama Ustava Crne Gore, u skladu sa Ustavnom poveljom državne zajednice (sa Srbijom). Prema sadašnjem raspoloženju, Ustav će biti izmijenjen i dopunjen amandmanima, jer se to ocjenjuje racionalnijim. Novi Ustav bio bi napisan za nezavisnu Crnu Goru, ako ta politička ideja bude ostvarena, na referendumu koji je predviđen Ustavnom poveljom. Ustavnim amandmanima bi trebalo verifikovati onaj kapacitet suverenosti koji je Crna Gora osvojila od 1999. godine, "otimajući" ga od bivše Savezne Republike Jugoslavije.

Opozicija neće da učestvuje ni u promjenama Ustava, a prijeti da se bez nje taj posao ne smije raditi. Vlast i opozicione stranke su opet koplja ukrstile i oko datuma održavanja referenduma. Raspravu o tome podstakla je situacija u Srbiji u kojoj su na vlast došle političke snage poznate po tvrdem stavu prema eventualnoj nezavisnosti Crne Gore.

Pošto crnogorska vlast očekuje neku vrstu reprize političkih pritisaka iz Srbije, sa elementima Miloševićevog modela "disciplinovanja" Crne Gore, ona je aktuelizovala priču o datumu refe-

renduma. Ali ni sama nije jedinstvena u tome. Socijaldemokratska partija tvrdi da je krajnji rok za referendum 14. mart 2005. godine, tri godine nakon potpisivanja beogradskog sporazuma o regulisanju državno-pravnih odnosa Crne Gore i Srbije. Njen koalicioni partner, Demokratska partija socijalista, se još o tome ne izjašnjava, a potpredsjednik te stranke, i predsjednik državne zajednice Svetozar Marović upozorava da sa referendumom ne treba žuriti.

Najveći dio opozicije i dalje istrajava na stavu da referendum neće ni biti, jer, kako se objašnjava, za tim nema ni potrebe, pošto će Crna Gora "morati" da ostane u zajednici sa Srbijom. Opozicioni Liberalni savez, pak, tumači da trogodišnji rok za referendum počinje od usvajanja Ustavne povelje, a ako bi to bilo poštovano, onda bi se građani Crne Gore o nezavisnosti mogli izjasniti tek poslije 4.februara 2006. godine.

Inače, nijesu rijetki predstavnici opozicije koji i dalje tvrde da crnogorski aktuelni državnici, u prvom redu, premijer Milo Đukanović, iskreno i ne rade na ostvarenju suverenosti Crne Gore.

Mirisi Miloševićevog doba

Većina opozicionih stranaka u Crnoj Gori sa radošću je dočekala formiranje nove vlade Srbije pod rukovodstvom Vojislava Koštunice, od koga crnogorska vlast podozrijeva, jer ga kvalifikuje kao srpskog nacionalistu, samo u "mekšem" izdanju. Sam Koštunica je najavio "jačanje državne zajednice", odbijajući bilo kakve razgovore o mirnom razdruživanju Crne Gore po češko-slovačkom modelu. To "jačanje" u crnogorskoj političkoj javnosti se doživljava kao pokušaj pretvaranja državne

unije sa Srbijom u federaciju i to u čvršćoj varijanti. Bude li se to obistinilo, crnogorska vlast će morati da "spasava" ostvareni nivo državne suverenosti mjerama "otpora", dok ne dođe vrijeme referenduma na kome bi se pred same građane postavilo pitanje konačnog statusa Republike.

Iz Srbije prema Crnoj Gori dolaze i otvorenije poruke, a šalje ih zamjenik predsjednika Šešeljewe Srpske radikalne stranke Tomislav Nikolić. Od Crnogoraca on traži da "prestanu sa ucjenama" i da se izjasne - hoće li ili ne državu sa Srbijom. Nikolićev ton ima elemente ultimatum, jer je već u samom njegovom zahtjevu sadržano shvatanje da je Srbija ta koja neće da trpi i koja hoće "čisto rješenje", državu u kojoj se zna gdje je mjesto Srbiji, a gdje Crnoj Gori.

Novi politički vjetrovi u Srbiji, sa mirisom na Miloševićevo doba, Crnu Goru vraćaju na prošlo vrijeme, na pojačane političke tenzije i sukobe. U takvoj situaciji odlaže se rješavanje ekonomsko-socijalnih problema. Štrajkovi radnika u Crnoj Gori ne prestaju, a nezadovoljni su i penzioneri, jer su prvi put nakon gotovo dvije godine dobili minimalnu povišicu od svega 7,4 odsto.

Premijer Milo Đukanović se stoga morao suočiti sa predstavnicima Sindikata i Saveza penzionera. Ni jednima ni drugima nije ništa konkretno obećao, ali su i sindikalci i predstavnici penzionera izjavili da su zadovoljni razgovorom sa Đukanovićem.

Nema plate bez zarade

Premijer ostaje pri tvrdnji, uprkos osporavanju opozicije i nekih nevladinih organizacija, da je Crna Gora ušla u zonu makroekonomske stabilnosti, pri čemu navodi podatke o povećanju zaposlenosti, mirovanju cijena, punjenju držav-

nog budžeta i suzbijanju sive ekonomije. Đukanović je sindikalcima rekao da neće dijeliti plate bez zarade, a naciju je pozvao da više radi. Obećao je punu aktivnost Vlade na stvaranju povoljnog, ravnopravnog, ambijenta za privredivanje i poslovnu aktivnost, a odbio bilo kakve intervencije države za spasavanje nekonkurentnih preduzeća i nesposobnih direktora firmi. Premijer je otvoreno poručio da ne očekuje pohvale za rad svoje vlade, jer, kako je rekao, reformske vlade nijesu popularne ni u jednoj zemlji tranzicije. Treba izdržati "još koju godinu" da bi se snažnije osjetio boljitak u životu crnogorskih građana.

U Crnoj Gori je tokom zime otvorena još jedna vruća tema, reforma lokalne samouprave. U tom kontekstu pojavila se ideja o regionalizaciji na etničkim osnovama, što je naišlo na osudu. Nevladina organizacija, pod imenom "Unitas", pokrenula je kampanju za potpisivanje peticije o stvaranju tri regiona u Crnoj Gori, na području gdje žive pretežno etnički Albanci. Akcija nije imala uspjeha, a tome su se usprotivili i vodeći albanski političari u Crnoj Gori.

Krajem zime raspravljalo se i o ulozi crkve u građanskom društvu. Tome je bio posvećen okrugli sto eminentnih naučnika i politikologa koji su se zauzeli za afirmaciju Crnogorske pravoslavne crkve i za njeno puno priznanje od strane republičke vlasti. Između dva broja "Dijaspore" održana je i debata o pripremi Zakona o nacionalnim manjinama. Ispoljeno je sporenje oko samog termina. Predstavnik Albanaca u Crnoj Gori Ferhat Dinoša je kazao da mu ne smeta termin manjina, dok je potpredsjednik parlamenta Rifat Rastoder, Bošnjak po nacionalnosti, ocijenio da je taj termin neprihvatljiv. Spor je izbio i oko ideje da se formira nacionalno vijeće kao institucionalna garancija zastupanja autentičnih interesa manjinskih naroda.

Sve u svemu, u Crnoj Gori je politika i dalje "najproduktivnija", što je uslovljeno potrebom demokratizacije društva i pripremama za pristupanje Evropskoj uniji. Međutim, politika i debate te vrste su u prvom planu, i zato što se ekonomija još sporo oporavlja. A građani, obični ljudi, sa egzistencijalnim i ekonomskim nevoljama, i sami, u takvim okolnostima, više drže do politike nego što bi trebalo. Da li će proljeće donijeti toplije vjetrove i više vedrine u svakom pogledu dosta je neizvjesno.

Crna Gora

*Iz američkog časopisa "Tajm"
(evropsko izdanje od 05.01.2004.)*

Crna Gora, mala republika na Jadranu, koja sa svojim susjedom Srbijom formira labavu uniju, danas potvrđuje sopstveni identitet.

"Uspjeli smo da ostanemo oaza multietničke demokratije dok su u našem susjedstvu bježnili etnički ratovi", rekao je premijer Đukanović. "Mi sada treba da se posvetimo sticanju ekonomske moći i modernizaciji crnogorskog društva sa jednakim entuzijazmom".

Ova inicijativa je već pokrenuta, potpomognuta masovnom privatizacijom i strateškim partnerstvom. U ekonomskom pogledu, Crna Gora već djeluje nezavisno od Beograda, što ograničava bilo kakav uticaj koji bi referendum o nezavisnosti zakazan za 2006. godinu mogao da ima za biznis. U toj državi je takođe u upotrebi posebna i stabilna valuta - euro.

Glavni cilj Vlade je puna ekonomska i politička evropska integracija, a da bi se ovo postiglo otpočet je intezivan četvorogodišnji reformski program. Cilj je smanje-nje inflacije sa 9.4% koliko je iznosila 2002 godine na 2% do 2006. godine i povećanje direktnih stranih investicija sa 75 miliona na 200 miliona u istom periodu.

Luka Bar

potvrđuje sopstveni identitet

Crnogorska komercijalna banka je jedan od glavnih pomagača u ovom investiranju i jedna od deset koje trenutno posluju u državi koja ima svega 650.000 stanovnika. Ova banka, koja je više od 50% vlasništvo njemačkog DEG-a i holandskog FMO-a, ima oko 6,300 klijenata pravnih lica, i 20 filijala u Crnoj Gori. Ona takođe nastoji da ubrza-no proširi svoje aktivnosti na manje razvijen sjever.

"Turizam je definitivno budućnost Crne Gore", tvrdi ministar turizma Predrag Nenezić. "Postoji potencijal za razvoj održivog turizma kako bi srednje i visoko tržište otkrili našu bogatu kulturu, istoriju, predivne plaže, planine i jezera. Crna Gora predstavlja nevjerovatnu raznolikost na veoma malom prostoru".

Iako je broj turista i dalje za jednu trećinu niži u odnosu na vrhunac iz 1989, u posljednje tri godine broj turista je na godišnjem nivou bilježio porast od 8%. Cilj je značajno povećanje udjela prekomorskih gostiju, koji trenutno čine jednu trećinu, kao i izgradnja 100,000 hotelskih kreveta u narednih 20 godina.

Da bi se sakupilo neophodnih 1,2 milijarde osnovano je tijelo koje pruža svu neophodnu pomoć stranim investitorima da brzo osnuju preduzeće ili da odgovore na tender, rekao je gospodin Nenezić, naglašavajući nisku cijenu rada u Crnoj Gori.

Vlada je objavila tender za prodaju deset hotela, a isto će se desiti i sa najvećim turističkim kompanijama u zemlji. Ivo Armenko, upravni direktor **HTP Budvanska Rivijera**, čiji se portfolio od 11 hotela može pohvaliti srednjovjekovnim ostrvskim ljetovalištem Sveti Stefan, planira da privatizuje preostalih 70% akcijskog kapitala u 2004. godini. U međuvremenu, generalni direktor **HTP Ulcinjska rivijera**, Željko Rolović, je po-

čeo sa raspisivanjem tendera za hotele te kompanije i tvrdi da će svi osim jednog od njegovih hotela, sa ukupno 2600 kreveta, biti privatizovani sledeće godine.

Luka Bar, vlasništvo države, osnovana 1906. godine je jedna od crnogorskih najvećih i najprivlačnijih meta za direktne strane investicije. Bar sada želi da povрати svoj predratni status regionalne luke Balkana.

Posao polako raste - prošle godine smo imali pretovar od 1,4 miliona tona a ove godine očekujemo dva miliona tona. Planirano je udvostručavanje kapaciteta na godišnjem nivou od 5 do 10 miliona tona, kao i ulaganje u razvoj u vrijednosti od 100 miliona dolara.

Gospodin Gvozdenović izlazi u susret strateškim partnerima i dodjeljuje nove koncesije, od kojih će se jedna odnositi na preuzimanje kontejner terminala od strane panamske kompanije Eberhart, koja planira

da investira 30

miliona do-

lara kako

bi ga

ProMonte

pretvorila u najmoderniji na Jadranu. Gospodin Gvozdenović takođe želi da razvije trenutno zapostavljenu slobodnu zonu te luke od 600 hektara. *"Ukoliko bi se uvele posebne poreske i carinske olakšice, već postoje izgrađeni objekti koji bi se mogli ponuditi na izdvajanje pod povoljnim uslovima"*, rekao je on.

Sudeći po najnovijim analizama, vodeći operater mobilne telefonije **ProMonte GSM** ima gotovo 30,000 pretplatnika - što čini 61.5% tržišta. Crnogorski operateri mobilne telefonije imaju tržišnu pokrivenost od preko 69%, što je prema riječima izvršnog direktora ProMonte Ivara Slipera *"veoma dobar rezultat, uzevši u obzir ekonomsku situaciju i kupovnu moć u zemlji"*.

U skladu s tim, gospodin Sliper vidi razvojne potencijale u uvođenju novih usluga, zasnovanih na potrebama korisnika, a ne prosto na tehnološkim mogućnostima. ProMonte će nastaviti da razvija svoju glavnu prednost, koju je gospodin Sliper definisao kao *"kvalitet mreže"*. Potencijalnim investitorima, naročito iz oblasti turizma, gospodin Sliper poručuje: *"Definitivno bi trebalo da to urade. Postoji veliki potencijal. Mi smo rizikovali još 1996 i mislim da niko danas ne žali zbog toga"*.

Jedna od najproduktivnijih crnogorskih kompanija je takođe jedna od prvih privatnih firmi. **Vektra** je osnovana 1990 godine kao predstavništvo Pežoa za Crnu Goru. Kompanija je rasla kupujući druge kompanije i 2000. godine kupila je jednu poslovnu jedinicu Kombinata aluminiju-

ma koji je u vlasništvu države. Vektra je nedavno investirala 25 miliona u razvoj ove fabrike. Sa svojih 500 zaposlenih, Vektra je jedna od najsvesranijih kompanija u okruženju, baveći se logistikom, konsaltingom i prevozom putnika, kao i izvođenjem građevinskih radova, gradeći najveći i najmoderniji poslovni centar u republici.

"U poslednjih deset godina, donijeli smo investicije od preko pola milijarde dolara u Crnu Goru", tvrdi Dragan Brković, generalni direktor Vektre. *"Naš prioritet je uvijek bio razvoj Crne Gore putem privatizacije. Uživamo ugled mnogih međunarodnih udruženja, u Italiji, Sjedinjenim Državama i Švajcarskoj i to koristimo da bismo ovdje unaprijedili investiranje"*.

Tri brze ceste kopča sa evropskim koridorima

Iz razgovora sa Jusufom Kalamperovićem, potpredsjednikom Vlade Crne Gore

piše: Mira Milović

Prostornim planom Crne Gore predviđena je izgradnja tri kapitalna projekta koji bi Crnu Goru trebalo da povežu sa evropskim koridorima, a to su autoput Bar-Beograd, jadransko-jonska cesta od granice Hrvatske do Albanije i brza saobraćajnica Herceg Novi - Ulcinj uz jadransku obalu, kaže Jusuf Kalamperović, potpredsjednik Vlade Crne Gore.

Izgradnja bar jedne strane puta od Podgorice do Mateševa je nužnost zbog stanja u kanjonu Platija, povezivanja sjevera sa jugom... jadransko-jonska cesta je velika želja, ali i potreba razvoja Crne Gore.

Kada bude izgrađena jadransko-jonska cesta iz Podgorice do Trsta, Atine ili Sofije stizaće se za četiri do pet sati. Jedna strana auto puta Podgorica-Mateševo koštaće između 130 i 150 miliona eura. Crna Gora računa na povoljne međunarodne kredite.

Jadransko-jonska cesta treba da bude autoput sa šest traka, koji bi zapadnu Evropu jadranskom obalom preko Slovenije, Hrvatske, dijelom BiH, Crne Gore i Albanije povežao sa Grčkom i koridorom osam, odnosno Makedonijom, Turskom, Bliskim istokom prema Aziji. Grade se koridori osam i pet, auto-cesta od Zagreba do Splita se završava. Planira se brzi nastavak od Splita prema Dubrovniku, Albanci su završili put od Drača do Lješa, približava se našoj granici... Crna Gora ostaje područje koje prekida tu izuzetno važnu cestu. No, našim planom je predviđena izgradnja ceste i koridora, objašnjava Kalamperović.

Ta cesta bi preko Crne Gore bila dugačka oko 100 kilometara i, prema procjenama, odnosno normativama koštala bi oko 500 miliona eura. Crna Gora nema novca za takvu investiciju, kaže potpredsjednik Kalamperović i podsjeća da se godišnje od goriva u državnu kasu sliva oko 10 miliona eura. Kada bi sami finansirali ovu cestu iz tog prihoda trebalo bi nam 50 godina. No, ova cesta nije interes samo Crne Gore već i okruženja mnogih zemalja i Evropske unije.

Crna Gora želi ovakvu saobraćajnicu i učiniće sve što može da pomogne njenu gradnju. Realno gledano, mi možemo obezbijediti projektnu dokumentaciju i zemljište, jer će cesta prolaziti kroz većinsko državno vlasništvo. Neće trebati ogromni novac za eksproprijaciju.

Za ostalo računamo na koncesije ili izuzetno povoljne međunarodne kredite. Imamo ohrabrenja. Prije nekoliko mjeseci u Crnoj Gori je boravio hrvatski ministar Čačić i saopštio da bi ova zemlja pomogla da se nađe koncesionar za izgradnju ovog projekta. Neke velike svjetske kompanije interesuju se za ovu jadransko-jonsku cestu među kojima je i američki "Bektel". Razgovarali smo i sa "Bektelovim" partnerom, turskom kompanijom "Enka". To je privatni kapital koji vidi interes za finansiranje jadransko-jonskog puta. Kada bude završen iz Podgorice bi se, recimo za četiri, najviše pet sati stizalo do Trsta, Atine, Sofije. I premijeri Makedonije i Albanije prilikom nedavne posjete Crnoj Gori pokazali su interes da se na svaki način podrži izgradnja jadransko-jonskog puta, podsjeća Kalamperović. ■■■

Tom cestom bi dnevno saobraćalo oko 25,000 vozila, a Crna Gora bi potpuno bila integrisana u Evropu, razvile bi se granice, odnosno komplikovane procedure na njima, omogućio bi se veliki broj zaposlenih i brojna posjeta turista.

Sa Primorja bi se kroz tunel Sozina putem Podgorica-Cetinje i Risan-Grahovo, koji je u izgradnji, brzo stizalo na ovu cestu.

Sa sjevernom Crnom Gorom ona bi bila povezana putem Podgorica-Mateševo, čiju ćemo izgradnju sigurno početi makar i sopstvenim sredstvima.

Jadransko-jonska cesta puno bi promijenila u Crnoj gori - od geopolitičke pozicije do valorizacije prostora. Gradnja ovakvih puteva je dugoročna. Za završetak je potrebno najmanje šest do sedam godina. Odmah moramo početi projektovanje autoputa od Podgorice do Mateševa, koji je nužnost. I za njegovu izgradnju trebaće između pet i šest godina. Gradnja kilometra ovakvog puta po normativama košta oko pet miliona eura. Na cijenu utiče broj mostova, tunela... Za početak ćemo graditi samo polu-autoput - jednu stranu sa tri trake. Po grubim procjenama

kilometar bi se mogao izraditi za dva i po do tri miliona eura. Po toj računici polu-auto-put bi koštao između 130 i 150 miliona eura. Računamo na sopstveni novac - prihod od goriva i tunela Sozina koji će biti naplaćivan kad bude pušten u saobraćaj. Kad uđemo u izgradnju tog puta, po našim procjenama, desiće se isto što i sa Sozinom - podržaće nas međunarodne finansijske institucije veoma povoljnim kreditima. Za projektovanje ovog puta biće, kaže potpredsjednik Kalamperović, potrebno između dvije i po i tri godine i još toliko za njegovu izgradnju. Za pet do šest godina, računajući od danas, Crna Gora bi mogla završiti jednu stranu autoputa od Podgorice do Mateševa, najavio je Kalamperović.

Što se željeznice tiče:

U prugu Beograd-Bar moraćemo stalno da ulažemo kako bismo stigli propušteno. Na željeznici se već radi. Počela je realizacija kredita Evropske investicione banke, stigle su šine vrijedne 2,4 miliona eura. Pripremaju se novi tenderi. U toku ove godine biće utrošen najveći dio kredita od 15 miliona eura, kaže Kalamperović. Rebis programom EU koji podržavaju Svjetska banka za obnovu i razvoj i Evropska investiciona banka predviđeni su novi krediti za Željeznicu Crne Gore. (Pobjeda)

NOVE STRATEGIJE protiv nezaposlenosti

piše: Ilija Despotović

Nezaposlenost je jedan od gorućih problema Crne Gore, koja se mjeri stopom od preko 20 odsto, mada neke nevladine organizacije navode i procenat koji se približava cifri od 30 odsto. Sa raspadom bivše Jugoslavije, usljed ratova i međunarodnih sankcija, "pala" su i gotovo sva veća crnogorska preduzeća, osim Kombinata aluminijuma u Podgorici, koji i sada, uglavnom, dobro posluje.

Uz raniju, redovnu, nezaposlenost, te okolnosti su uslovile, takoreći, pravi egzodus zaposlenih na ulicu. Mnogi od njih su proteklih godina preživjeli zahvaljujući sivoj ekonomiji, radu na crno, što još nije prevaziđeno. Privatizacija industrije i opšta privredna racionalizacija, takođe, otkrili su u fabrikama i drugim firmama realne viškove zaposlenih, pa je i to regrutovalo novu nezaposlenost u Crnoj Gori.

Vlada je, stoga, Agendom ekonomskih reformi do 2006. godine, svoju ekonomsku politiku dobrim dijelom podredila cilju da do isteka tog perioda nezaposlenost smanji bar na 19 odsto. Vladini predstavnici uvjeravaju da će ovaj zadatak biti ispunjen. Umjesto riječi, kao garancija za data obećanja mogu se uzeti konkretne mjere Vladine politike.

Suzbijeno sivo tržište

Jednom od njih, stimulansima u poreskoj politici, oslobođanjem od nekih vrsta poreza, ili osjetnim poreskim olakšicama, Vlada je uspjela da u 2003. godini legalizuje više od 30 000 radnih mjesta. To su, uglavnom, oni radnici koji su kod privatnih poslodavaca radili na crno, bez socijalnog i zdravstvenog osiguranja, ili sa nekim minimumom tih prava, koji su sada dobili status legalno zaposlenih. Poslodavci su, takođe, ovim mjerama ohrabreni da prime i nove radnike.

Tako su postignute višestruke koristi za same radnike koji su stekli određena prava iz radnog odnosa, za poslodavce koji su legalizovali svoje firme, a i država je dugoročno dobila nove poreske obveznike.

Vuk Rakočević, u ime Udruženja pijačnih prodavaca, s tim u vezi kaže: " *Nas preko 15 hiljada legalizovali smo svoj status. Rad na crno za nas je prošlost. Sada poslušamo mirne savjesti, državna kasa se puni porezima, a doprinosi na plate radnika su stimulativni za novo zapošljavanje*".

Potpredsjednik Vlade Crne Gore i rukovodilac Koordinacionog odbora za praćenje programa zapošljavanja Branimir Gvozdenović ne krije zadovoljstvo zbog ovakve "formule" zapošljavanja: " *Zadovoljni smo dosadašnjom realizacijom programa. Ispunjavamo naš slogan "Radimo. Danas mnogo, sutra još više*".

Krediti za zapošljavanje

Vladin program zapošljavanja obuhvata i rješavanje problema tehnoloških viškova u privatizovanim preduzećima, razvoj tržišta rada i radne snage i sistem prekvalifikacije i dokvalifikacije radnika. **U te svrhe Vlada je odobrila više od hiljadu kredita, čime su**

stvoreni uslovi za otvaranje oko 2000 novih radnih mjesta. Kreditna sredstva se odobravaju prema konkretnim biznis-projektima, a od poslodavaca se traži da otvaraju nova radna mjesta i da proizvode robu i pružaju usluge prema najvišim evropskim standardima.

Početkom februara Vlada je potpisala ugovor sa šest poslovnih banaka koje su preuzele obavezu da za proizvodne i poslovne projekte u raznim oblastima privređivanja odobre 13, 2 miliona eura kredita, sa povoljnom kamatom i drugim uslovima. Naravno, same banke, gotovo sve privatne, prije svega, našle su u tome svoj interes. Nije, dakle, u pitanju bilo kakva politička nagodba.

Ovim kreditima, kako je planirano, biće podržano više od hiljadu projekata i omogućeno zapošljavanje još najmanje toliko radnika. Banke će dati kredite za zapošljavanje radnika koji su, kao tehnološki višak, ostali bez posla u bivšim državnim firmama, zatim, za poboljšanje vanpansionske ponude u turizmu, za proizvodnju kontinentalnog i mediteranskog voća i maslina, za preradu mlijeka, meda i ljekovitog bilja, za gradnju mini stočarskih farmi, za tov pilića, ulov plave ribe i za organizaciju splavarenja na nekim crnogorskim rijekama.

Jedna kreditna linija je predviđena za podsticanje seoskog turizma. Krediti u ovoj oblasti su namijenjeni za obnovu starih seoskih kuća i za modernizaciju uslova života u njima, jer strani turisti sve više žele da odmor u Crnoj Gori provode upravo na selu, a ne samo u hotelima na jadranskoj obali, ili u planinskim turističkim centrima. Mladi ljudi koji se, kao tehnološki višak, vraćaju na selo, nezaposleni momci na selu, pa i mala preduzeća, mogu ove kredite koristiti i za proizvodnju zdrave hrane, za organizovanje izleta za turiste, za planinarenje, ili, na primjer, za skupljanje šumskih plodova. Krediti će biti dodjeljivani i za gradnju mini hotela, ili za opremanje i proširenje postojećih hotelskih objekata.

Korisnici kredita, poslodavci, su obavezni da tokom korišćenja kreditne pomoći, stalno imaju broj zaposlenih ne manji od broja koji je dogovoren uslovima kreditiranja. Banke će redovno provjeravati da li se taj uslov poštuje, kao i da li se kredit u cjelini namjenski troši. Biće, naravno, stalno praćeno ostvarivanje biznis plana preduzetnika, njihova kreditna sposobnost, kao i redovnost uplate poreza. Kvalitetan biznis plan je glavni uslov za kredit, ali se uzimaju u obzir i konkretne okolnosti svakog novog potencijalnog preduzetnika. Vlada i banke su najavile da će više ovih kredita, pod jednakim uslovima, odobravati za manje razvijena područja Crne Gore. Ravnomjerniji regionalni razvoj države jedan je od bitnih ciljeva Vladine Agende ekonomskih reformi do 2006. godine.

Dosljednija

Crna Gora je prije dvanaest godina usvajanjem Deklaracije, a kasnije i ustavnim određenjem postala ekološka država. Time je definisana i obaveza da privredni, socijalni i kulturni razvoj bude zasnovan na principima očuvanja životne sredine.

O dosadašnjim rezultatima na realizaciji usvojene deklaracije o Crnoj Gori kao ekološkoj državi i narednim zadacima u ovoj oblasti, ministar zaštite životne sredine i uređenja prostora Crne Gore, gospodin **Boro Vučinić**, pored ostalog, kaže:

Okolnosti u zemlji i okruženju umnogome su usporile implementiranje projekta. Ipak, mislim da je uspjeh što je u takvim okolnostima u Crnoj Gori uspostavljen institucionalni i zakonski okvir zaštite životne sredine. Ministarstvo zaštite životne sredine je formirano početkom devedesetih godina, a šest godina kasnije donesen je i Zakon o životnoj sredini, kojim su, po prvi put, u naše zakonodavstvo uključeni principi zaštite životne sredine i održivog razvoja zemalja EU.

Uspostavljen je monitoring životne sredine u svim njenim segmentima - voda, vazduh, zemljište radioaktivnost i biodiverzitet. Takođe, i jedinstven sistem upravljanja zaštićenim područjima, ojačana saradnja sa nevladinim sektorom i započeta izrada informacionog sistema u ovoj oblasti.

Murići, Skadarsko jezero - foto Aleksandar Pajević

Murići, Skadarsko jezero - foto Aleksandar Pajević

zaštita životne sredine

Osnovu za budući održivi razvoj i unapređenje životne sredine u Crnoj Gori predstavljaju dva dokumenta. Studija *"Pravci razvoja Crne Gore ekološke države"*, koju je usvojila Vlada 2001. godine, jasno precizira smjernice za održivi razvoj pojedinih oblasti. Agendom ekonomskih reformi koja je usvojena početkom prošle godine, definisane su četvorogodišnje obaveze države Crne Gore u oblasti zaštite životne sredine. Ove obaveze predviđaju uspostavljanje modernog sistema zaštite okoline i prirodnih bogastava, harmonizaciju zakonodavstva i direktivama EU, jačanje institucionalnog okvira i omogućavanje finansiranja projekata. Dakle, implementiranje obaveza predviđenih Agendom i njihova praktična primjena, kao i realizacija ekoloških projekata omogućiće ostvarenje velike ideje, Crne Gore kao moderne, evropske i iznad svega ekološke države.

Međunarodne institucije, kroz regionalnu i bilateralnu saradnju pružaju značajnu pomoć Crnoj Gori. Navješću samo nekoliko primjera ekspertske i finansijske pomoći koju nam pružaju inostrane organizacije.

Evropska Komisija preko Evropske agencije za rekonstrukciju finansira izradu strategije upravljanja čvrstim otpadom sa programom implementacije, čija vrijednost je 1,2 miliona eura. Uporedo sa ovim teku i aktiv-

nosti nabavke prioritetne opreme za tretman komunalnog otpada gdje će biti uloženo još 1,3 miliona eura. Sa finskom Vladom saradujemo na projektu razvoja propisa u oblasti životne sredine. Naš partner u programu strategije održivog razvoja u Crnoj Gori je UNPD, a istovremeno podstiču i izradu lokalnih akcionih planova životne sredine (LEAP), i razvoj nevladinog sektora u ovoj oblasti. Evropska agencija za životnu sredinu (EEA) donator je servera za obradu podataka, trenutno za vazduh i vodu, a u sljedećoj fazi i za biodiverzitet, otpad i ostale segmente. Kroz realizaciju Programa rekonstrukcije životne sredine Jugoistočne Evrope (REREP), u okviru Pakta stabilnosti, ostvarena je saradnja koja je za nas značajna sa više aspekata. Preferira se regionalna saradnja, prate se aktuelni procesi zaštite životne sredine u regionu, olakšavaju procesi reformi i prilagođavanje standardima EU. Predstoji i realizacija petogodišnjeg regionalnog projekta *"Integralno upravljanje ekosistemom Skadarskog jezera"* u saradnji sa Svjetskom bankom. Projekat se radi sa Albanijom, a donacija je u vrijednosti 4,9 miliona dolara. Još neki projekti, koji se odnose na klimatske promjene, zaštitu ozonskog omotača, biodiverzitet i stalne organske zagađivače, realizovaće se pod pokroviteljstvom globalnog fonda za životnu sredinu (GEF). (Pobjeda)

Tunjevo - foto Aleksandar Pajević

Na ušću Morače - foto Aleksandar Pajević

Godina crnogorske kuhinje

piše: Ilija Despotović

✚ Sušara na Njegušima - fotoVojo Radonjić

Crna Gora, iako odlučna da se pridruži Evropi, što podrazumijeva prihvatanje svjetskih standarda, uporedo traži i gradi, u raznim oblastima, sopstveni identitet. Čak i kao turistička destinacija. Ministarstvo turizma i Turistička organizacija Crne Gore proglasili su 2004. godinom crnogorske nacionalne kuhinje. U svim boljim hotelskim i drugim restoranima gostima će biti na raspolaganju jelovnik sa crnogorskim nacionalnim jelima. Jelovnik će biti sastavljen na osnovu konkursa za recepte za stara, zaboravljena, jela, koji je završen krajem februara.

Na konkurs Turističke organizacije domaćice i kuvari su poslali 522 recepta, od čega su 22 nagrađena.

Prvu nagradu dobila je gospođa Žana Knežević iz Podgorice za recept "krap na tavu". To je na poseban način spremljen šaran, a nagrade su pripale i "autorima" za recepte "usoljena skakavica na bijeli kupus", "pita lisnača ispod sača", za "dvorsku pogaču", "pastrmku u kiselom mlijeku", "pletenicu Crnogorke" i "zapretani ovčiji košet". Bilo je nagrada i za "starinske gurabije", "medovinu", "crnogorsku salatu"...

Komisija, sastavljena od vrsnih profesionalnih kuvara, ocjenjivala je kvalitet jela, autentičnost namirnica koje se koriste za pripremu, izvornost jela, način pripreme i mogućnost komercijalizacije, a vodila je računa i o tome da odabere recepte iz raznih regiona Crne Gore.

Pristigli recepti će biti štampani u posebnom katalogu, a poslužiće i za izradu turističkog propagandnog prospekta "Wine and Dine". Nacionalni restorani, sa autentičnim crnogorskim jelima, biće posebno označeni na turističkoj mapi Crne Gore. Ovo će, prema uvjerenju turističkih eksperata, doprinijeti obogaćivanju crnogorske turističke ponude. Turisti, posebno, stranci, u turističkim destinacijama koje posjećuju, sve više žele odmor i uživanje u izvornom ambijentu. To, svakako, podrazumijeva i tradicionalnu ishranu, u skladu sa lokalnom kulturom.

Projekat za afirmaciju starih jela, međutim, nema samo kulinarsko-turistički aspekt. Značaj te akcije je mnogo širi, jer podstiče povratak dobrim vrijednostima domaće tradicije. Na taj način, nema sumnje, ljudi se ohrabruju da sačuvaju od zaborava sve ono što je gradilo, i što čini, identitet stanovništva u Crnoj Gori. U vremenu opšte globalizacije, čemu ni Crna Gora ne može izbjeći, očuvanje nacionalnog identiteta, u svakom pogledu, sve će više biti nacionalna preokupacija.

PREDSTOJI REFORMA UNIVERZITETA

Naredna godina biće izuzetno značajna za crnogorski Univerzitet, ne samo zbog jubileja - 30 godina postojanja - već i zbog ozbiljnih reformi koje su započete, a koje će ze koju godinu promijeniti strukturu i karakter Univerziteta kakvog smo imali do sada.

Razgovor sa dr Ljubišom Stankovićem,
Rektorom Univerziteta Crne Gore

Univerzitet Crne Gore naredne godine proslaviće vrijedan jubilej - 30 godina postojanja. To će biti ujedno i godina kada će crnogorski Univerzitet ući u ozbiljnu reformu, za koju su temelji stvoreni novim Zakonom o visokom obrazovanju i potpisivanjem Bolonjske deklaracije. Taj "teret" preuzeo je od 1. oktobra ove godine novi rektor prof. dr Ljubiša Stanković.

Kako vidite Univerzitet na početku vašeg mandata?

Univerzitet Crne Gore je odigrao dragocjenu i nemjerljivu ulogu u formiranju Crne Gore kao samoodrživog prostora. U prethodnih trideset godina Univerziteta, odnosno više od četrdeset godina visokog obrazovanja, zaustavljen je odliv najuspješnijih mladih ljudi iz Crne Gore, od kojih se veliki broj nikada više nije vraćao da nastavi sa radom ovdje, poslije studija. Univerzitet je dao izuzetan doprinos da se formira elita koja ostvaruje svoje najviše životne ciljeve u svim oblastima rada i stvaranja u Crnoj Gori. Tako da sam ja, preuzimanjem funkcije rektora, preuzeo i veliku društvenu obavezu da rukovodim jednom institucijom koja treba da u profesionalnom, naučnom i stručnom smislu stvara kadrove koji su budućnost Crne Gore. Izazovi koji su definisani ovih mjeseci i zadnjih par godina su da nadogradimo i transformišemo Univerzitet Crne Gore u jedan od univerziteta iz jedinstvenog sistema visokog obrazovanja Evrope.

Mi smo već počeli sa organizacionom reformom Univerziteta, načina rada i odnosa, sa reformom nastavnog procesa i uvođenjem evropskog sistema bodovanja i ocjenjivanja, ETCS. Nakon nekoliko godina naš Univerzitet će po svojoj strukturi i karakteru, malo ličiti na onaj od prije nekoliko godina.

Dokle se stiglo sa Statutom Univerziteta? Da li će tu biti problema sličnih onima koji su pratili donošenje novog Zakona?

Usvojen je Nacrt Statuta Univerzitetu. U izradu Statuta je bio uključen veliki broj pojedinaca, a obavljeno je i niz širih konsultacija sa dekanima, studentima i sindikatom. Nakon primjedbi i sugestija, koje ćemo čuti u javnoj raspravi organizovaćemo i jedan međunarodni okrugli sto sa ekspertima iz Evropske unije.

Hoće li biti otvaranja novih univerzitetskih jedinica i zatvaranja onih koje studenti godinama izbjegavaju?

Bez obzira na smanjenje budžeta, postoji razmišljanje o proširenju broja studijskih programa koje ćemo ponuditi narednih godina. Prije svega, izvjesno je da će početi studijski program za učitelje na albanskom jeziku, koji će u Podgorici realizovati Filozofski fakultet. Postoje već razgovori i o visokoj medicinskoj

piše: Tanja Pavićević

✚✚✚ školi, visokoj školi poslovne informatike, a stalno je prisutno razmišljanje i o visokoj stručnoj školi ili fakultetu za poljoprivredu. U toku su aktivnosti na prelasku studija njemačkog jezika sa trogodišnjih na četvorogodišnje studije. Naravno finansijski efekat će biti stalno prisutan pri donošenju konačnih odluka, jer moramo imati u vidu da deset novih studijskih godina već počinje, po ranije donesenim odlukama. Svakako da će dio novih programa, a i dio postojećih, morati da ima samofinansirajući ili sufinansirajući karakter, jer budžet Univerziteta to ne bi mogao izdržati bez dodatnih izvora.

Šta podrazumijeva akreditacija visokoškolskih ustanova, ko će da je obavlja? Da li na Univerzitetu sada postoji i jedna jedinica koja zadovoljava međunarodne standarde u pogledu kvaliteta nastave, dostupnosti literature, opremljenosti laboratorija, čitaonica, biblioteke...?

Proces akreditacije je jedna od važnih novina u Zakonu. Komisiju za akreditaciju će formirati Savjet za visoko obrazovanje, koji će donositi i konačne odluke. Po novom Zakonu se podrazumijeva da su svi studijski programi na Univerzitetu dobili početnu akreditaciju. To znači da se, najdalje za tri godine, mora započeti proces ponovne akreditacije, koji će se obavljati dalje svakih pet godina. To će obuhvatiti provjeru nastavnih planova, kadrova za izvođenje nastave, učionica, laboratorija, biblioteke i čitaonice, i ostalih uslova za kvalitetno odvijanje nastave i neophodnih vannastavnih aktivnosti. Ovaj proces akreditacije podrazumijeva i utvrđivanje postojanja pravila za provjeru kvaliteta nastavnog procesa i naučnog rada, kao i analizu tih provjera kvaliteta.

Kada će biti uočljivi prvi rezultati novog načina praćenja i vrednovanja rada studenata?

Sistem evropskog načina praćenja rada studenata, ocjenjivanja, određivanja opterećenja, i transfera kredita je prvi elemenat novih reformi koji je implementiran na Univerzitetu Crne Gore. Ove godine smo počeli sa eksperimentalnom primjenom na svim prvim godinama, uz preporuku da se to radi i na starijim godinama gdje postoje uslovi. Prvi rezultati ankete su ukazali da se ovakav način rada primjenjuje na dobrom dijelu jedinica Univerziteta. Mislim da će za godinu dvije, kada se sve u potpunosti implementira i shvati, kako od strane studenata, tako i nastavnog osoblja, rezultat biti u značajnom povećanju efikasnosti našeg obrazovnog sistema. (Pobjeda)

Aktuelnosti

U KULTURI

Crna Gora u kulturološkoj sferi, kako kroz istoriju tako i danas, produkuje značajna ostvarenja. Bez pretjerivanja se može reći da su postignuti rezultati u kulturi iznad prosjeka ne samo u odnosu na njenu prostornu i populacionu veličinu kao i ekonomski potencijal, već i po umjetničkom dometu u materijalnoj i duhovnoj sferi. Ograničićemo se ovom prilikom samo na kratak pregled kulturnog stvaralaštva Crne Gore u proteklih nekoliko mjeseci.

Podjimo od pozorišnog života. Na velikoj sceni CNP-a od pet premijernih predstava u ovoj sezoni, izdvojićemo premijeru "*Lažnog cara*" reditelja Branislava Mićunovića po tekstu Mirka Kovača koji je ovu dramu napisao specijalno za CNP. Sa ovom dramom o crnogorskom lažnom caru Šćepanu CNP uspješno gostuje i na scenama drugih pozorišnih kuća.

Predstava "*Kralj Ibi*", po tekstu Alfreda Žarija, u adaptaciji Ljuba Đurkovića, režiji Slobodana Milatovića, i produkciji Zetskog doma, najveći je uspjeh crnogorskog pozorišta u ovom periodu. Spisateljsko majstorstvo Đurkovića, rediteljsko umijeće i iskustvo Milatovića i njihove povremene intervencije i prilagođavanje vremenu i prostoru, kao i virtuosno ispunjavanje ovih zahtjeva od strane glumaca Petra Božovića i Varje Đukić (koji, katkada, odu dalje od imperativa trenutka i mjesta, pisca i reditelja) u pozorištima Cetinja, Podgorice, Beograda i drugih mjesta naišli su na potpuno oduševljenje, ostvarivši ono što je, zapravo, i cilj: totalnu komunikaciju sa publikom, koja i sama postaje dio scene. Nakon predstave u Beogradu, na primjer, čuli su se komentari koji upućuju na zaključak da je ovo najbolja crnogorska predstava koja je igrana u posljednjih nekoliko godina.

Vrijedno pažnje je i ostvarenje tivatskog Centra za kulturu gdje se početkom februara održala premijera komada "*Karusel - Jelena Savojska*". Dramu je napisala Nada Bukilić, a reditelj predstave je Robert Raponja, direktor Istarskog narodnog kazališta u Puli.

Osim toga Crnogorsko narodno pozorište ugostilo je zagrebačku "Gavelu", Beogradski "Zvezdara teatar" i Beogradsko dramsko pozorište. "Gavela" je gostovala predstavom "*Trg heroja*" ❖❖❖

Kralj Ibi

Lažni Car

Zlatko Glamočak

Zmaj za večeru - Draško Dragaš

(Tomas Bernharda, u režiji Davida Mučtara Samoraja), Beogradsko dramsko pozorište predstavom *"Frederik ili bulevar zločina"* (po tekstu francuskog dramaturga Erika Emanuela Šmita, u režiji Milana Karadžića), a BDP se podgoričkoj publici predstavilo i komadom *"Zvijer sa mjeseca"* (američkog dramaturga Ričarda Kolinskog, u režiji Nebojše Bradića). Domaćinom je bio i KIC "Budo Tomović" na čijoj se sceni odigrala *"Anđela"* beogradskog "Zvezdara teatra" (tekst Stevana Koprivice, režija Milana Karadžića).

Što se likovne umjetnosti tiče, u brojnim crnogorskim galerijama i kulturnim institucijama priređeno je više izložbi naših umjetnika. Izložba *"Montenegrin beauty"* (autora Svetlane Racanović, istoričara umjetnosti, u produkciji Grada teatra - Budva), održana je u Beogradu, u Centru za kulturnu dekontaminaciju. Prestižna nagrada *"Petar Lubarda"* dodijeljena crnogorskom vajar Zlatku Glamočaku, koji živi u Parizu. Za likovnu umjetnost veoma je značajna izložba *"Aktuelni trenutak u crnogorskoj likovnoj umjetnosti"* koju je osmislio Dragan Radovanović. Ona je otvorena početkom februara u ljubljanskoj Mestnoj galeriji. Postavku su činila djela 18 crnogorskih umjetnika. I na kraju, ali ne manje bitne, su izložbe ranih radova *Fila Filipovića* u Narodnom muzeju na Cetinju (selektora Petra Ćukovića) i izložba *grčkih umjetnika* u hercegnovskoj galeriji Spinnaker.

Protekla sezona je bila veoma uspješna i u **muzičkoj sferi**. Prvo je u Crnogorskom narodnom pozorištu, a potom i u Katedrali Svetog Tripuna u Kotoru izveden *"Magnifikat"* Johana Sebastijana Baha. Predstavili su ga združeni mješoviti horovi Muzičke akademije sa Cetinja i "Obilić-Krsmanović" iz Beograda sa Orkestrom cetinjske Muzičke akademije. Solisti su bili Snežana Savičić, Dejana Jeremić, Iva Mrvoš, Radivoje Simić i Aleksa Vasić. Dirigovala je Darinka Matić Marović. Izvođenje ovog muzičkog djela doživjelo je ogroman uspjeh, a sve ulaznice su bile rasprodate nekoliko dana unaprijed.

Osim toga, održan je i međunarodni muzički festival *"A Tempo"*, koji je otvoren koncertom klavirskog dua Šandorov i beografskih perkusionista na velikoj sceni Crnogorskog narodnog pozorišta. U okviru ovog festivala održano je i kamerno veče italijanskih autora, kao i koncert zagrebačkog kvarteta saksofona.

U **kinematografiji**, aktuelno je snimanje dva crnogorska filma mladih reditelja Marije Perović ("*Opet pakujemo majmune*") i Nikole Vukčevića ("*Pogled sa Ajfelovog tornja*"). Najavljeno je da će oba filma biti završena do ljeta i da će se premijerno prikazati na ljetnjim filmskim festivalima.

U toku mjeseca marta održana je manifestacija "*Hitovi festa*", na kojem su prikazana brojna ostvarenja filmske umjetnosti među kojima: "*Nes-tale*", "*Bu Jian*", "*U Americi*", "*Čarobne rukavice*", "*Bazen*", a u organizaciji KIC -a "*Budo Tomović*" i bioskopa Kultura u Podgorici.

Inače, Udruženje filmskih stvaralaca Crne Gore pokrenulo je inicijativu za revitalizaciju bioskopske mreže, jer u Crnoj Gori postoji pedeset bioskopa koji bi se relativno na lak način, uz minimalna ulaganja, mogli osposobiti za rad.

Kada je u pitanju izdavačka djelatnost prostor nam ne dozvoljava da navedemo nazive svih djela (i njihove autore) koja su u ovom periodu izaš-

la iz štampe. Izdvojili bismo objavljivanje prvog reprint izdanja "*Ljetopisa popa Dukljanina*" (čiji se original nalazi u Vatikanu), u suizdanju Nacionalne zajednice crnogoraca Hrvatske i Matice crnogorske (koja je na ovaj način obilježila deset godina postojanja), kao i izlazak iz štampe romana "*Mimesis*" Andreja Nikolaidisa, u izdanju zagrebačkog "Durieux".

Ono što svakako zavrijeđuje veliku pažnju jeste izdavački poduhvat dnevne novine "Vijesti" u proteklom periodu. Riječ je o ediciji "*Roman dvadesetog vijeka*" koja obuhvata štampanje i prodaju po povoljnim cijenama djela najznačajnijih svjetskih pisaca. Svakog četvrtka na kioscima se može pronaći po jedno remek djelo svjetske kulture koje se prodaje uz primjerak lista u tiražu od oko tridesetak hiljada primjeraka. Čitaoci su u potpunosti podržali ovaj napor, te se u gotovo svakom domu može pronaći biblioteka "Vijesti". Procjenjuje se da je u ovoj akciji već prodato više stotina hiljada knjiga. Moramo reći da je s razlogom čitav poduhvat nazvan "*Čitanje je opet u modi*".

✚ Čudovište, ulje na platnu - Filo Filipović

Praznik

piše: Ž. Vukmirović

U svim mjestima sa hercegnovske strane bokotorskog zaliva, i ovog februara, slavilo se u čast cvijeta mimoze (lat. - *mimosa pudica*), drvenaste biljke koja raste u vidu razgranatog žbuna, dugog perastog lišća koje podsjeća na ptičje perje i sitnih cvjetova sakupljenih u klasove koji čine grozdastu cvat.

Praznik Mimoze 2004, održan je prema tradiciji dugoj 35 godina i uz malu pomoć običaja ovog podneblja. Fešta od mimoze, ribe i vina, kako glasi bokeški naziv ove praznične svečanosti, otpočela je 5. februara na Trgu Nikole Đurkovića u Herceg Novom, da bi već sljedećeg jutra u karakterističnoj karnevalskoj povorci potekla ulicama Kumbora, Đenovića, Baošića...

Uz pušcanu paljbu trombonjera i zvuke gradske muzike, šetalištem pored mora stupile su mažoretkice, još jednom i za sve nas, osmjesima promovirajući dane praznovanja. I, naravno, klinici su trčali uz povorku, stariji sugrađani se u tu priču upuštali aplauzom i povcima, a mladi tražili malo mjesta za dobar provod.

Bokeški vinari su dopremili burad sa vinom na rivu, dok su se girice prigale na plaži i konzumenti strpljivo čekali u redu kako bi došli do svoje porcije. Domaćim gostima svoje specijalitete tih dana nudili su besplatno. Procjenjuje se da je bilo oko 20.000 gostiju iz raznih krajeva koji su učestvovali u karnevalskim svečanostima "Praznik mimoza 2004". Ove godine vrijeme je bilo naklonjeno svečanostima.

Mimozze 2004

A cijela priča o slavlju mimoze, cvijetu koji prema predanju najavljuje vječno ljeto, počela je u Herceg Novom, još 1969. godine, po uzoru na slične svečanosti i karnevale koji se, upravo zbog ovog cvijeća, i danas održavaju u Francuskoj, Italiji i Južnoj Americi.

Idejni tvorci našeg Praznika Mimoze bili su beogradski publicista Dragutin Backo Gregorić i Petar Stjepčić, tadašnji gradonačelnik Novog.

Prve korjene italijanske mimoze, u Boki, zasadili su Petar Derić i vajar Luka Tomanović. Najveću plantažu imao je Arso Cvjetković, u Baošićima.

Organizovanje prve povorke mažoretki u djelo su sproveli Petar i Mato Vučetić, te su se najljepše Novljanke, po prvi put, u prazničnoj povorci okupile 1971. godine.

Ovogodišnji praznik cvijeća raspolagao je svojim kulturnim i sportskim programom i, ponovo, bio sjajna prilika za uljepšavanje svih preostalih zimskih dana. I tako, bilo je maskenbala, i onih za djecu a i za odrasle, književnih večeri, koncerata, izložbi, susreta, nadmetanja, turnira...

Karavan Praznika Mimoze je i ove godine krenuo na put prema gradovima sjevera. Podsjećanja radi, u periodu od 1965. do 1995. godine, karnevalska povorka prešla je skoro 80. 000 kilometara ili koliko dva puta oko zemljine kugle.

Satira

Zavičaj

piše: Vuko Bezarević, karikatura - Boško Odalović

Moj zavičaj se nalazi na ivici Crne Gore. On je važna raskrsnica zapuštenih puteva. Obiluje značajnim prirodnim bogatstvima rude. Međutim, nijesu u mogućnosti da u punoj mjeri koriste te zalihe, jer kad god to pokušaju - ispadne da istrčavaju pred rudu. U privrednom životu ovog kraja glavnu riječ vodi Rudnik uglja. Iako se sa eksploatacijom davno raskrstilo, sve do nedavno ovdje je ugalj bukvalno iskorišćavan. Danas međutim, postoje realni izgledi da ugalj ostvari svoje pravo na miran boravak u zemlji. Tako će prestati ona najcrnija eksploatacija (sjetimo se samo kako je naš ugalj crn).

Moj zavičaj obiluje prirodnim i neprirodnim ljepotama. U njemu vlada promijenjiva klima: čas su zime duge i česte, čas su ljeta kratka i rijetka. Što se tiče reljefa, ovo je pretežno planinarsko mjesto. Zato se neki, umjesto stočarstvom, bave puzanjem, probijanjem i osvajanjem.

Ljudi u mom zavičaju imaju čistu prošlost. To nije teško shvatiti kad se zna koliko im je život bio prazan. U posljednje vrijeme sve je više mojih sugrađana koji mijenjaju ovaj zavičaj na periferiji za zavičaj u centru.

Kako izgleda prosječan stanovnik ovog mjesta? Evo nekih podataka: bračno stanje - trouglasto, stan - jednopredsoban, društvena aktivnost - član nerazvijenog područja, zanimanje - nezaposlen, osobeni znak - lokalista (primoran je najviše vremena provoditi u lokalima).

U mom zavičaju ulažu se ogromni naponi da bi se narod prosvetio. Možemo reći da je već sada mnogo više polupismenih nego nepismenih. Ja volim svoj zavičaj. A voljeti ovakav zavičaj - najbolji je dokaz da se ne radi o ljubavi iz računa.

Aforizmi

Vojislav Vojin Brković

***

Dotakli smo dno. Zemljo, okreni se!

***

Linijom manjeg otpora mogu se prebroditi i najveće teškoće.

***

Sva sreća što smo spali na niske grane - pad će biti manje bolan.

***

I čobani za stokom odlaze u grad.

***

Mnogi beskućnici imaju vile.

***

Ranije je vojska služila narodu, a sada ne služi ničemu.

***

Neki su dobro omastili brke, iako tvrde da su im ruke čiste.

***

Najveći vrh Crne Gore je - MOĆNIK.

***

Iako je preostalo bombardovanje, reketiranje se nastavlja.

***

Demokratija korača krupnim koracima - mnogo nam je izmakla.

***

Štrajkovali su gladu - nijesu imali što da jedu.

***

Njihov doprinos društvu je ogroman - naučili su narod pameti.

***

On je naše gore list, ali nikako ne otpadne.

***

Zagađena nam je životna sredina. kako i ne bi kod toliko gamadi.

***

Zabavne igre Srbije i Crne Gore svijet su o jadu zabavili.

***

I ja imam pedigre. Ja sam Crnogorac.

***

Glavni ulog je izvučen - nema više kockanja.

***

U njegovu čast priređen je Molotovljev koktel.

***

Kocka je bačena. Bacili su nam kosku.

Veljko Rajković

***

Nemanja im svetac, nemanje-svetinja.

***

Ne ide im ništa od ruku. Sve prisvajaju.

***

Najteže je prošlo. Bio je to posljednji voz.

***

Nemamo čime da se stidimo

***

Država ima sve manje sluha. Zahvaljujući aparatu.

***

Kondom - protiv začeca, kordon - protiv začetka.

***

Ljudi smo. Po Bogu!!!

***

Država - aparat, narod - masa. Prije zloupotrebe zamutiti.

***

Srce: Montenegro, mozak: Remontenegro!

Klub "Montenegro" u Nirnbergu u novom prostoru

piše: Elvira Bekteši

Klub "Montenegro" osnovan 14. novembra 1998. godine u Nirnbergu svečano je otvorio svoje prostorije dana 19.12.2003. godine.

Funkcionalno osmišljen prostor sa kancelarijama, bibliotekom i dijelom namijenjenim za mlade: podijum za ples, lightshow, bar - impresionirao je sve koji su te večeri došli da svojim prisustvom podrže aktivnosti društva "Montenegro".

Na samom ulazu momak i djevojka u crnogorskim narodnim nošnjama. Već si na svome, ovo je tvoj dom, ovo je Crna Gora.

"Klub je osnovan prije pet godina i do sada je radio bez svojih prostorija. Čini mi se da bi nam na ovom prostoru od oko 300m² u samom centru Nirnberga pozavidjela i mnogo veća društva širom dijaspor. Nastojaćemo da u našim prostorijama radimo na očuvanju crnogorskih običaja i kulture i okupljanju crnogorske dijaspor u Njemačkoj", rekao je prilikom otvaranja prostorija Predsjednik kluba, g. Danilo Burić.

Otvaranju prostorija kluba "Montenegro" prisustvovali su predstavnici Centra za iseljenike Crne Gore, lokalnih vlasti grada Nirnberga, uže predsjedništvo društva FRAMOG i oko stotinjak članova kluba "Montenegro".

"Crnogorska dijaspora u Njemačkoj izuzetno je dobro organizovana. U to se uvjeravamo prilikom svake posjete ovoj zemlji. Izuzetno me raduje njihovo jedinstvo. Večeras primjećujem prisustvo predstavnika različitih klubova koji su došli da podrže rad društva "Montenegro". Mislim da je ovim prostorijama društvo "Montenegro" stvorilo dobre uslove za dalji rad, te očekujem da u narednom periodu bude još aktivnije". rekao nam je direktor Centra za iseljenike prof. dr Milan Vukčević.

Da rad crnogorske dijaspor nije nezapažen potvrdilo je i prisustvo Dr Hartmunt Fromer-a, zamjenika gra-

donačelnika grada Nirnberga: "Ja sam večeras ovdje u ime gradonačelnika Nirnberga da pozdravim okupljanje crnogorske dijaspor i da im čestitam na njihovom novom domu. Biće to mjesto okupljanja Crnogoraca, a nadam se da će s tog mjesta poteći i razne inicijative za učvršćenje veza između Njemačke i Crne Gore. Mislim da je dolazak radnika u Njemačku sa prostora bivše Jugoslavije bio najmasovniji prije 40/50 godina. Tada je imalo i mnogo više društava o jugoslovenskih doduše, a čini mi se da je tada i jako mnogo Njemaca posjećivalo vašu zemlju. I ja sam jedan od njih. Tada je crnogorsko primorje bilo turistička atrakcija. Nažalost prije desetak godina veze su se pokidale. Smatram da je došao trenutak da se one obnove. Ja se nadam da će ovakva okupljanja i aktivnosti doprinijeti tome".

Svečanost je bila povod za okupljanje crnogorske dijaspor širom Njemačke pa su tako Vojo Vuksanović, predsjednik Saveza crnogorskih asocijacija Evrope i poznati aktivista u dijaspori i Radoje Rakočević, sa svojim suprugama doputovali čak iz Bergheim-a da prisustvuju ovom događaju.

"Ovo večerašnje okupljanje u ovolikom broju doživljavam kao uspjeh čitave crnogorske dijaspor koju shvatam kao jedno biće. Raduje me prisustvo predstavnika Centra za iseljenike Crne Gore ali me raduje i prisustvo gradskih vlasti Nirnberga. To je znak da crnogorska dijaspora može itekako mnogo uraditi na jačanju veza između svoje matične zemlje i zemlje u kojoj živi", rekao je Vojo Vuksanović u svom pozdravnom govoru.

Druženje je nastavljeno do ponoći uz izvornu crnogorsku muziku i pjesmu. Interesantno je kako jedna "Dobro jutro Crna Goro", "Još ne sviće rujna zora", "Svi pljevaljski tamburaši"... drugačije zvuči kad je pjeva 100 ljudi u jedan glas - daleko, ali u srcu da boli.

Nirnbeg, Njemačka

Sa sajma turizma u Nirnbergu

U Nirnbergu je od 28. 02 do 7. 03. 2004. godine održan Sajam turizma i slobodnog vremena na kojem je predstavljena i turistička ponuda Crne Gore. Organizator crnogorske prezentacije je bila opština Bar. Crnogorski štand je bio veoma zapažen.

Sajmu je prisustvovala crnogorska delegacija na čelu sa podpredsjednikom vlade Crne Gore *Branimirom Gvozdenovićem*. U delegaciji su bili i predsjednik opštine Bar *Anka Vojvodić* sa saradnicima kao i predstavnik Centra za iseljenike Crne Gore. Delegacija je imala niz razgovora sa njemačkim privrednicima što je nastavak dosadašnje uspješne saradnje koja je posebno intezivirana formiranjem franačko-crnogorskog udruženja FRAMOG.

Tim povodom u hotele Arvena u Nirnbergu je organizovana svečanost kojoj je prisustvovalo preko 150 zvanica, među njima i veliki broj Njemaca, prijatelja Crne Gore. Bio je prisutan i *dr Gunter Beckstein*, podpredsjednik vlade Bavarske.

Crnogorska delegacija je posjetila i kompaniju OPEL koja je sklopila ugovor sa crnogorskom firmom *Horizon Logistic* o prodaji i servisiranju automobila mercedes za šire područje Balkana. Delegaciju je primio i gradonačelnik grada Azbaha u kojem je sjedište OPEL-a.

U restoranu *Oberkrainer am Hauptmarkt* je organizovana nedelja crnogorske kuhinje koju je posjetio veliki broj Njemaca i naših iseljenika i uživao u pršuti, njeguškom siru, raštanu i kaštradini, suvom krapu i drugim tradicionalnim crnogorskim jelima.

Posjeta crnogorskih parlamentaraca našoj dijaspori Kanade i SAD-a

Crnogorski parlamentarci, članovi parlamenta Srbije i Crne Gore, posjetili su predstavnike Udruženja Crnogoraca Amerike i Kanade u Vankuveru dana 27. februara 2004. godine.

Ova posjeta dio je ukupnih službenih aktivnosti koje su parlamentarci Srbije i Crne Gore na čelu sa predsjednikom parlamenta SCG Dragoljubom Mićunovićem imali u Kanadi od 23. do 27-og februara 2004. godine.

Još jednom su zvanični predstavnici Crne Gore dokazali da im je stalo do jačanja veza sa crnogorskom dijasporom. Ovo je druga posjeta crnogorskih predstavnika u roku od pet mjeseci našim iseljenicima na Sjeverno-američkom kontinentu.

Crnogorsku parlamentarnu delegaciju sačinjavali su: *Dr Milorad Drljević*, potpredsjednik parlamenta SCG i *Borislav Banović*, šef poslaničkog kluba SDP Crne Gore u istom parlamentu.

Udruženje Crnogoraca Amerike i Kanade su predstavljali *Branko Milonjić* predsjednik kompanije za uvoz hrane "*Miloni Trading & Marketing*", *Ilija Milačić* predsjednik kompanije za opravku automobila "*Mastercraft Autobody*", *dr Narkeza Andjelić* i *Vesko Karadžić* kompjuterski programer (webmaster sajta www.montenegrin.org).

Susret je održan u Vankuveru, a razgovaralo se o svim bitnim pitanjima za koje su obje strane bile zainteresovane. Bilo je riječi, prvenstveno, o mogućnostima investiranja u crnogorsku privredu kao i o konkretnim načinima nastavka saradnje matice i dijaspore.

Predstavnici udruženja Crnogoraca Amerike i Kanade su dobili pozitivan signal od strane crnogorskih parlamentaraca u smislu da Crna Gora vodi i da će povesti više računa o svojoj emigraciji kako bi se izgradili što čvršći i konstruktivniji međusobni odnosi.

Z E M L J A B I V Š I H

Iz članka Mihaila Mandića, predsjednika Crnogorske etničke zajednice Australije, objavljenog u "Monitoru" januara 2004.

Sidney, Australija

Australija se ubrzano amerikanizira i sve se sa Amerikom poredi. Specifičan je i način na koji Australija otvoreno provodi svoju politiku asimilovanja pridošlica. Nakon dobijanja državljanstva, ne pitajući vas, u pasošku rubriku vam unesu australijsku nacionalnost i kad god ispunjavate kakav dokument traže da se izjasnite po nacionalnom pitanju "onako kako je zapisano u pasošu"!

Iseljenicima su dali veliku "slobodu" organizovanja u etničke zajednice koje na neki način predstavljaju izolovane skupine kojima se pridaje mali značaj, uglavnom, prigodom raznih praznika. Prosto rečeno - čušnuti su u svoje nacionalne kazane! S vremena na vrijeme, obrati im se neki od političara i naglasi značaj multikulturalizma, napravi po koji snimak na kome se vide pripadnici raznih rasa, kao potvrdu modernom australijskom stremljenju.

Iseljenici sa neengleskog govornog područja čine znatnu manjinu, pa je i gledanost TV kanala i slušanost etničkih radio-emisija minorna u odnosu na onih par vodećih privatnih i pokriva samo nekoliko procenata. Televizija je ovdje, za razliku od evropske - očajna, prvo veliko razočarenje.

Nemogućnost da se uspije u australijskom društvu naši (i ne samo naši) iseljenici nadomještavaju punim angažovanjem u svojim zajednicama. Prije raspada Jugoslavije to polje je bilo veoma široko pa su i vidovi saradnje bili brojniji. Postojala su mnoga udruženja, jedni drugima su išli na zabave i u tim se prilikama znalo sakupiti i nešto dobrovoljnog priloga.

Nakon ovih ratnih strahota nastalo je veliko rasulo i prestrojavanje. **Svi su formirali svoje zajednice, jedino su se Crnogorci izgubili i u vremenu i u prostoru.** Poklopljeni ušima i ubijeni, a nesposobni i nedovoljno hrabri da se suprotstave najezi izvornog primitivizma, ostajali su u tom kolu svjesno igrajući igru lažne ljubavi. U takvom ambijentu, gdje je žarila i palila SBS radio-stanica na srpskom jeziku, sa nacionalno isfrustriranim urednicima, rođena je Crnogorska etnička zajednica Australije.

Bila je to težnja da ukažemo na istorijsku činjenicu o našoj nacionalnoj samosvijesti. Pokušaj da dignemo glas protiv žestokog procesa asimilacije i nipodaštavanja svega crnogorskog. Glas protiv unižavanja Crne Gore. Upornim angažovanjem doprinijeli smo da stanica SBS izgubi prepoznatljivi agresivni nacionalistički zvuk i primorali ih da ime Crne Gore izgovaraju s respektom. Nastojanjima da se minimizira značaj naše zajednice i načinu na koji to čine dajući reklamu podobnim "Crnogorcima", mi smo se suprotstavili našim web-sajtom www.montenegro.org.au.

Svakodnevno povećanje posjećenosti sajta najbolji nam je pokazatelj da smo na dobrom putu. Na njemu je predstavljeno kompletno izdanje Gorskog vijenca i to na latinici i ćirilici, predgovor Gorskom vijencu na temu odnosa srpstva i crnogorstva u ovom djelu i izbor najpoznatijih stihova; knjige Podsjetnik o Crnoj Gori, Običaji u Crnoj Gori i Etnogeneza Crnogoraca; kompletan registar prezimena u CG i niz drugih

zanimljivosti, posebno onih vezanih za Australiju, sa odabranim linkovima onima koji namjeravaju više saznati o mogućnostima useljenja u ovu zemlju.

Nekoliko sajtova za pretraživanje u Australiji od nas je tražilo odobrenje da nas stave među svoje linkove, a nedavno smo od Centralne biblioteke Australije dobili molbu da naš sajt uvrste u njihovu datoteku! Svakodnevna pisma i organizovanje raznih akcija plod su naše uspješne saradnje i sa iseljenicima iz cijelog svijeta.

A što se tiče života i rada naših iseljenika, on se nimalo ne razlikuje od života svih ostalih. Uglavnom rade teške fizičke poslove na građevinama i razne noćne poslove (čišćenja, krećenja, taksiranja, obezbjeđenja i dežurstva). Da bi se održavao stečeni standard radi se i cijelih sedam dana, pa se od umora nema mnogo vremena za druženje.

Za Australiju se može reći i da je zemlja bivših! Nigdje nećete naći na jednom mjestu toliko bivših doktora, inženjera, profesora, učitelja, pravnika, ekonomista, ministara, konzula i vicekonzula, direktora i šefova, slikara, vajara i raznih drugih umjetnika, pjesnika, pisaca i novinara, muževa i žena! I nigdje se nije lakše osloboditi supružnikovih recidiva iz prethodnih brakova nego što je to ovdje.

Svi se oni, uglavnom, bave nečim sasvim različitim od svoga poziva. Najčešće je to biznis, a do bolje pozicije i mogućnosti ostanka u Australiji ne biraju se sredstva. Gazi se i preko rođaćkih, prijateljskih, kumovskih i inih odnosa, samo da bi se ostvario san o dobijanju stalne vize. Najčešći izgovor za ovakav odnos je budućnost djece. A djeca su i najčešći izgovor za ostanak ili odlazak. Većina doseljenika se ovdje još nije čestito ni smjestila, a već počinju sa pakovanjem kofera za povratak. Malo je onih koji taj korak učine na vrijeme. Kasnije, kad djeca uhvate korijene u novom okruženju i pođu u školu, sve postaje besmisleno.

Crnogorskih iseljenika ima oko desetak hiljada i teško ih je organizovati zbog velike udaljenosti između gradova, ali i zato što nas diplomatski predstavnici novostvorene državne zajednice ignorišu. Vijest da je mjesto generalnog konzula pripalo Crnoj Gori donijela je malo olakšanja, pa s nestrpljenjem očekujemo njegov dolazak u nadi da će se i u tom pogledu nešto promijeniti.

S obzirom na okolnosti u kojima egzistira - Crnogorska zajednica je organizovana na specifičan način. Aktivnosti i projekte odrađujemo Internet vezom. Tako se možemo pohvaliti da je tokom ove godine jedna visoka delegacija Univerziteta "Čarls Sturt" iz Batursta, zajedno sa našim sekretarom Hazbom

Skokom posjetila niz zvaničnih institucija u Crnoj Gori. Oni su ovom posjetom bili više nego zadovoljni i spremni su za nastavak bilo kakvog vida saradnje, pa od novog rektora Ljubiše Stankovića očekujemo da podrži sve ono što je tom prilikom dogovoreno. Isto tako, imali smo čast da ugostimo jednog našeg magistra - Jovicu Lubardu - koji je dobio specijalizaciju u Sidneju i koji nas je kontaktirao putem našeg web sajta.

Upravo radimo na realizaciji akcije pomoći - slanja računara za jednu od siromašnih škola ili nekom boljem učeniku u Crnoj Gori. Nadamo se da ćemo ovu ideju realizovati zajedno sa Centrom za iseljenike Crne Gore, sa kojim imamo izuzetno uspješnu saradnju. Sve ovo, kao i niz drugih aktivnosti, ovdje ostaje neprimijećeno.

Zaboravite li na činjenicu da morate biti obazrivi prema raznim vrstama otrovnih paukova (trava se redovno šiša i parkovi su uvijek sređeni, prozori su opremljeni mrežicama), da je kupanje preporučljivo jedino između zastavica koje na svakoj plaži nadgledaju čuvari, s obzirom na to da ne prođe sezona a da neko ne završi u čeljustima krokodila ili ajkule i da se najopasnije vrste zmija nalaze na ovom kontinentu - ovdje se mnogo lakše živi nego u domovini.

U Australiji se, jednostavno rečeno, živi drugačije! Zemlja puna kontrasta u koju se rado dolazi, iz nje radije odlazi i još radije joj se vraćate.

Saradnja sa univerzitetom iz Australije

U Podgorici je 20.02.2004. godine potpisan Ugovor o saradnji između Univerziteta Crne Gore i Charles Sturt Univerziteta iz Australije. Ugovorom je predviđena saradnja na naučnom i istraživačkom polju, te razmjena tudenata i nastavnog kadra dva univerziteta.

Potpisivanje ugovora inicirao je, uz posredstvo Centra za iseljenike, prof. dr Hazbo Skoko, predavač ovog Univerziteta i sekretar Crnogorske etničke zajednice Australije.

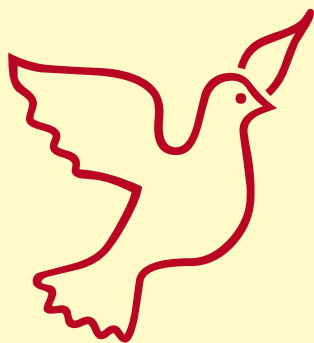

*U Koprivnici, u Hrvatskoj,
krajem januara 2004. godine
održano je književno veče posvećeno
zbirci pjesama "Očevo ognjište",
mlade Crnogorke - Jelene Knežević*

piše: Jovan Radonjić

OČEVO OGNJIŠTE

CRNA GORO

U plavom te nebu
neiskvarenu vidim
onako samu
i svoju,
ogoljelog tla
i smeđih brežuljaka.
Negdje u meni
još počiva radost
darovana tebi
i uvijek tebi...

OČEVO OGNJIŠTE

Zemljo, ne poznajem veću radost
od one, kada u suzama prevalim tugu
do mirisa tvog neba,
pa iz daljine već nazirem
dragih bake i djeda
umorno gdje sjede čekajući
dok vjetar glasno okreće zvuk u guslama
te pjeva o imenu mom i vatri očeva ognjišta,
koje odavno i moje postade.
Kad osjetim ti srce gdje kuca
nakratko zaboravljam najdraže
hiteći poljem koje me poznaje,
do šume u kojoj sam
još prijašnjih godina ostavila trag
brojeći iglice starih borova
i milujem oštre trave nježnim rukama
pa neka me rane, nije važno.

Najprije pozdravljam tebe, Zemljo,
ljubeći ti lice i tvrdo kamenje,
visoke trave i žute doline.
I prebrojim li sva brda oko sebe,
moja je ljubav jednako snažna.

Ljepotice sjajna koliko će te kiša
još dotući prije no moji koraci...
Kamene moj strani,
tako smo blizu, tako smo daleko.

Koprivnica - U područnoj školi Bakovčice, nadomak Koprivnice, krajem januara održano je književno veče, na kome je predstavljena druga zbirka pjesama autorke *Jelene Knežević*.

Zbirku pjesama pod nazivom "*Očevo ognjište*" predstavio je profesor Filozofskog fakulteta u Osijeku prof. dr. Milorad Nikčević.

U sklopu te večeri otvorena je i izložba slika poznatih slikara Gordane Špoljar-Andrašić i Ivan Andrašić.

Književno veče i izložbu slika otvorio je Predsjednik Crvenog krsta i Predsjednik Ustavnog suda Republike Hrvatske gosp. Jadranko Crnić.

Jelena Knežević rođena je 1983 godine u Koprivnici. Porijeklom je iz Crne Gore. Student je treće godine Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Odsjeka za kroatistiku i hungarologiju. Stihove piše od petnaeste godine. Ujedno piše aforizme i kratke priče za djecu.

Tek što su se osušile stranice njene prve zbirke pjesama "*Kao čovjek*" nastala je nova zbirka pod simboličkim naslovom "*Očevo ognjište*".

Zbirka pjesama "*Očevo ognjište*" posvećena je njenom emocionalnom prinosu koje podaruje svom ocu, svojoj sredini i svojim sugrađanima.

Književno veče i izdanje knjige pomoglo je: Ministarstvo prosvjete i sporta RH i Savez Crnogorskih Udruga Hrvatske (SCUH).

Prenosimo i dvije pjesme iz zbirke pjesama "Očevo ognjište" Jelene Knežević.

Zagreb

Rad Jovana Mrvaljevića

Izložbe crnogorskih slikara u Hrvatskoj

U organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Asocijacije mladih umjetnika - Cetinje i Ministarstva kulture Republike Crne Gore u Zagrebu je otpočelo predstavljanje mladih crnogorskih likovnih umjetnika. Prva od planiranih šest izložbi u okviru projekta "Mini art" otvorena je 14. februara u Galeriji Nacionalne zajednice Crnogoraca u Zagrebu, gdje su svoje radove izložili postdiplomci cetinjskog FLU, **Zoran Živković** i **Jovan Mrvaljević**.

Selektor izložbe **Aleksandar Čilikov** izjavio je da je izložba planirana u okviru kulturne saradnje Crne Gore i Hrvatske. "Ministvo kulture Hrvatske postaralo se za cjelokupnu organizaciju, od marketinga do prevoza slika i umjetnika. Jovan Mrvaljević je u Zagrebu izložio 18 slika manjeg formata, formiranih u dvije tematske cjeline, dok se Zoran Živković predstavio sa šest mozaika na kojima prevladaju motivi Mediterana. Inače, projekat "Mini art" je već jednom bio organizovan u Crnoj Gori uz pomoć Francuskog kulturnog centra i umjetnici koji predstavljaju u Hrvatskoj već su izlagali u galeriji kafića "Yellow Moon" na Cetinju. Tada je to organizovala Asocijacija mladih umjetnika - Cetinje, tako da sam se odlučio za umjetnike koji su tu izlagali i koji imaju male formate, jer je dosta veliki problem ponijeti slike velikog formata", kazao je Čilikov ističući da je izložba bila veoma dobro primljena od strane posjetioca i medija.

Nakon Zagreba izložba će biti postavljena u Rijeci, Puli, Splitu i Osijeku.

O crnogorskom kulturnom nasljedju u Parlamentu Novog Južnog Velsa

U parlamentu australske države Novi Južni Vels nedavno je organizovana svečana prezentacija "Gorskog vijenca" i "Luče mikrokozma" na engleskom jeziku. Ovom prilikom kopija luksuznog izdanja obje knjige predata je parlamentarnoj biblioteci gdje će biti čuvana.

Inicijator ovog događaja je **Crnogorsko kulturno umjetničko društvo "Njegoš"** iz Sidneja, koje je osnovano prije 27 godina i najstarije je crnogorsko iseljeničko društvo u Australiji. Crnogorska iseljenička zajednica je jedna od najstarijih u Australiji. Prvi crnogorski doseljenici registrovani su tamo još 1884.godine.

Svečanosti su prisustvovali predstavnici Vlade (inače pokrovitelja) i Parlamenta Novog Južnog Velsa na najvišem nivou zatim ambasador Državne zajednice Srbije i Crne Gore sa konzulima, kao i članovi diplomatskog kora u ovoj državi.

Ova manifestacija značajna je podrška crnogorskoj iseljeničkoj zajednici kao i promociji i očuvanju nacionalne crnogorske kulture i tradicije u Australiji.

Odato je i priznanje društvu "Njegoš" koje je uspjelo da stekne kredibilitet i poštovanje u novoj sredini.

Sidnej, Australija

Argentina po mjeri domovine

Buenos Aires, Argentina

Iz knjige putopisa dr Novaka
Jovanovića **"Crnogorci u Argentini"**

Agdje su živjeli novodošli Argentinci iz Crne Gore, gdje su našli krov nad glavom i kako su stigli u današnja staništa - u dvije najhomogenije naseobine Crnogoraca u Argentini - u oblast Čaka na sjeveru zemlje i u General Maderiagu? Gradić je udaljen oko 380 kilometara od Buenos Airesa i 130 kilometara od predivnog argentinskog ljetovališta Mar Del Plate, na obali Atlantika i na 20 kilometara daleko od manjeg ali atraktivnog ljetovališta Pinamar, takođe na atlanskoj obali.

Doseljeni Crnogorci, koncentrisali su se u jednom tada radničkom kvartu, u naselju Italijana zvanom Boka. Tu su neki zaradili, stekli imetak i napravili kuće ili kupili stanove i radnje u nešto boljim četvrtima ovog grada. Drugi su pak pošli da traže hljeba u unutrašnjosti, i kako tako se skućili i skrasili u pomenutim naseljima, a treći su ostali u Boki, gdje su dočekali kraj života.

Bilo je onih koji su podlegli nostalgiji i želji da se vrate rodnom kraju, ali za to nijesu mogli da zarade novac. Neki, oni najuporniji, ostvarali su tu želju zahvaljujući rođacima, komšijama, prijateljima, dobrim ljudima koji su im obezbijedili sredstva.

Bilo je, razumije se, dosta i onih koji su sagorjeli u želji da se domognu rodni brda, ali su prije pošli na vječni počinak u prostrana polja Argenitne i mnogima se ne zna ni groba ni mramora.

Nostalgija za rodним krajem

Najveća želja većine njih je bila i ostala da se bar nekad vrata u rodni kraj, da vide svoje i da ih mine želja zavičaja - konačno i da pokažu da su tamo nešto zaradili, da su postali neko i nešto, da nijesu uzalud išli, i preko trideset dana okeanskom pučinom, dok nijesu stigli na peti kontinent. Mnogo je više onih koji su umrli u toj želji, mnogo je njihovih potomaka koji su htjeli ili hoće da ostvare taj san, a sve je ostalo na tome.

Ako se napravi poređenje pokretljivosti stanovništva našeg porijekla u tri najveće destinacije iseljenika na svijetu - Sjeverna Amerika, Južna Amerika i Australija, onda bi se moglo i bez nekih egzaktnih podataka reći da nam je Južna Amerika ostala najdalje. Veze sa našim ljudima na tom kontinentu su najtanje, najmanje im se ide u pohode, a oni ovamo najmanje dolaze. Za takvo stanje ne treba tražiti razloge samo u ekonomskom faktoru. Bilo je, bar jedno vrijeme, i političkih razloga. Naime, poslije oba svjetska rata jedan broj naših ljudi, koji se nije slagao sa novostvorenim političkim stanjem na tlu Jugoslavije (1918-1941 i 1945), sklonio se na ovaj kontinent. Oni ne samo da nijesu dugo dolazili, već nijesu sa svojim ni na neki drugi način komunicirali.

Neki su, možda, jedno vrijeme, i bili nepoželjni, ali i propaganda je bila dosta jaka.

A zašto su nam još najredi gosti ljudi iz Latinske Amerike? Trošak je jedan razlog. Drugi je, vjerovatno jači, što je naša emigracija slabo povezana. Nema jakih centara okupljanja. Koliko znamo, postoje crnogorska iseljenička društva u General Maderiagi, Čaku, Montevideu, osnovana, u četvrtoj i petoj deceniji ovog vijeka. Društva se bave okupljanjem Crnogoraca i drugih iseljenika sa područja nekadašnje i sadašnje Jugoslavije (države sastavljene od Srbije i Crne Gore) i nekim praktičnim pitanjima - pomaganjem starih iznemoglih, sahranjivanjem samohranih...

Okupljaju se za vjerske praznike, praznike Republike Argentine, a naročito za Novu godinu i Božić. Nije, izgleda, ovdje bilo pokušaja da se djeca uče

maternjem jeziku, da se upoznaju sa istorijom svog naroda, (ima slučajeva da oba roditelja govore naš jezik, a djeca taj jezik nijesu naučila), nema pravoslavne crkve... Tako je u Čaku i Montevideu.

U Buenos Airesu pored ruske postoje još dvije pravoslavne crkve koje su izgrađene u drugoj polovine 20. vijeka. Jedan od naših iseljenika autoru ovog teksta saopštio je da želi da okupi iseljenike iz Crne Gore u ovom gradu i da osnuje crnogorsko iseljeničko društvo "Kralj Nikola".

Koliko ih je otputovalo

Pored već dvije pomenute naseobine u kojima živi veći broj Crnogoraca, treba reći da ih ima svuda na ovom kontinentu, od mora do visokih gorostasnih Anda. Putopisci, su zabilježili da ih ima i na visini od tri hiljade metara. Ljudi iz Crne Gore ima i među Inkama, starosjediocima Perua...

Teško je utvrditi koliko ih približno ima na ovom kontinentu. Teško je znati i koliko ih je za poslednja dva vijeka došlo na ove prostore. Novinari i publicisti barataju cifrom od 4 do 50 hiljada. Treba li im vjerovati na riječ?

Ako se danas pregledaju pasoške knjige Knjaževine odnosno Kraljevine Crne Gore od 1878-1914. godine, pored imena mnogih iseljenika piše - otišao u Ameriku. Nije rečeno da je to Sjeverna ili Južna. Odluke su često padale u svjetskim ili našim lukama iz kojih se trebalo zaputiti preko Mediterana ili Atlantika. Ni ukućani nijesu znali kud je ko pošao dok knjiga nije stigla. Za Crnogorce u Južnoj Americi su bili rezervisani poslovi na poljima - stočari su postali ratari. Oranice su se morale dobijati krčenjem šume. Crnogorci u radu nijesu zaostajali za drugim doseljenicima. Čak su se isticali. U General Maderiagi smo čuli da je neko od domorodaca u prisustvu gradonačelnika - Argentinca rekao nešto nepovoljno o Crnogorcima, a ovaj mu je oštro rekao:

Nemojte da dirate u Crnogorce, da njih nije bilo vi biste još živjeli po šumama. Mnogi doseljenici iz naših krajeva postigli su visok rejting u društvenoj hijerarhiji zemalja Latinske Amerike. Jedan Crnogorac u Boliviji postao je ministar saobraćaja i komunikacija. U Peruu je naš čovjek postao poznat pozorišni glumac, a zatim filmski i televizijski reditelj i producent. U svim velikim priobalnim gradovima Dalmatinci i Bokelju su vlasnici trgovačkih firmi i brodovlasnici.

U stalnom USPONU

piše: Dragan Perović

I ako po teritoriji mala, Crna Gora je, ustvari, veliki rasadnik talenata, iz kojih se kasnije razvijaju pravi šampioni. To je jedan sportski fenomen o kojem već duže raspravljaju mnogi stručnjaci iz oblasti fizičke kulture, a o tome će biti riječi i na naučnom skupu "Sport u Crnoj Gori u 21. vijeku" koji se održava u aprilu ove godine u Baru u organizaciji Crnogorske sportske akademije.

No, Crna Gora nije samo poznata po izuzetno dobrim rezultatima kako u ekipnim tako i u pojedinačnim sportovima već je postala čuvena i po odličnoj organizaciji velikih međunarodnih takmičenja. Jedno takvo zanimljivo **međunarodno takmičenje para-ski prvenstvo** održano je početkom marta na sniježnim padinama Durmitora. To je, u stvari, kombinacija padobranstva i smučarstva, a učestvuju i najače svjetske velesile u ovom ekstremnom sportu, kao što su na primjer takmičari iz Rusije. Kao i ranijih godina, oni su i ovoga puta imali najviše uspjeha, ali odmah iza njih su i padobranci Aero kluba "Špiro Mugoša" iz Podgorice.

Krajem mjeseca februara u Kotoru je održan **sastanak čelnih ljudi Svjetske šahovske federacije**, a predsjednik Vlade RCG Milo Djukanović

✠✠✠ primio je predsjednika FIDE Kiksana Iljumžinova sa saradnicima i tom prilikom je našoj Republici odata zahvalnost za sve dosadašnje šahovske manifestacije koje su organizovane na ovim prostorima, a ujedno stiglo obećanje da će Crna Gora, u bliskoj budućnosti, biti poprište najačih svjetskih šahovskih manifestacija.

U Baru je u februaru održan jak međunarodni šahovski turnir na kojem su učestvovali velemajsori iz više evropskih zemalja. Poslije žestoke borbe i velike neizvjesnosti na kraju je trijumfovao crnogorski velemajsor **Božidar Ivanović** koji se polako ali sigurno na velika vrata vraća na međunarodnu šahovsku scenu.

I dok Crna Gora dobija međunarodna priznanja za uspješnu organizaciju velikih sportskih priredbi, dotle njeni sportisti nastavljaju pobjedonosni hod po Evropi. Tako, na primjer, **vaterpolisti Jadrana iz Herceg Novog**, sjajnim igrama na evropskoj sceni već su obezbijedili učešće u završnim borbama za sami vrh "starog kontinenta". Ova ekipa sastavljena od reprezentativaca koji su se već okitili brojnim medaljama želi da se domogne samog krova Evrope jer ima takav potencijal i igrački kadar.

Po rezultatima odmah iza vaterpolista su **rukometasice Budućnosti** predvodjene iskusnim kapitenom Majom Bulatović. Podgoričanke su također pobjedama nad danskim "Ikastom", "Motorom" iz Ukrajine i drugim klubovima obezbijedile plasman u samu završnicu najačih timova

Evrope, što predstavlja kontinuitet u dobrom radu ove sportske selekcije. Uspjesima su se pridružili i **karatisti Budućnosti**, a njen član **Edmir Ceculjanin** se okitio bronzanom medaljom na prvenstvu Evrope koje je održano u februaru mjesecu u Rijeci. Pored toga, u Sportskom centru "Morača" u Podgorici, sredinom marta održan je **Memorijalni turnir "Samir Usenagić"**, u znak sjećanja na velikog borca u karateu i ful kontaktu koji je prije nekoliko godina tragično preminuo.

Vrijedna pažnje je i vijest da je **Stonoteniserski savez Crne Gore (SSCG)** početkom marta ove godine **postao član Svjetske stonoteniserske federacije (ITTF)**. To je odlučeno na nedavnom kongresu ove asocijacije u Kataru. Crnogorski stonoteniserski savez jednoglasno je primljen u članstvo ITTF-a. Za pojedinačni prijem glasali su i predstavnici Srbije. Tako je stonoteniserski savez postao prva crnogorska sportska organizacija članica Crnogorskog Olimpijskog Komiteta (COK) koja je primljena u neku evropsku ili svjetsku asocijaciju.

Trenutno je u toku javna rasprava o novom Zakonu o sportu u Crnoj Gori, a jedna od važnih stavki je i što veća i čvršća saradnja sportista i sportskih ekipa iz naše Republike sa ekipama naših iseljenika. Kontakti sa iseljenicima koji se nalaze u Evropi, Americi, Australiji i drugim krajevima svijeta moraju biti što češći jer se na taj način proširuju i produbljuju poznanstva a za iseljenike rodni kraj postaje mnogo bliži.